

สาขาวิชานิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

การสอนเสริมครั้งที่ 2

เอกสารโสตทัศนศึกษา

41311

กฎหมายแพ่ง 3

ครอบครัว-มรดก

CIVIL LAW III :

Family Law and Law of Succession

สงวนลิขสิทธิ์

เอกสารโสตทัศนศึกษา กฎหมายแพ่ง 3 การสอนเสริมครั้งที่ 2

จัดทำเพื่อเป็นบริการแก่นักศึกษาในการสอนเสริม

จัดทำต้นฉบับ : รองศาสตราจารย์ปรียา วิศวลเวทย์

บรรณาธิการ/ออกแบบ : หน่วยผลิตสื่อสอนเสริม ศูนย์โสตทัศนศึกษา
สำนักเทคโนโลยีการศึกษา

จัดพิมพ์โดย : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ภาค 1/2555 ปรับปรุง

แผนการสอนเสริมครั้งที่ 2

ชุดวิชา กฎหมายแพ่ง 3

รายชื่อหน่วยที่สอนเสริม

หน่วยที่ 8 มรดกและการเป็นทายาท

หน่วยที่ 9 การแบ่งมรดกระหว่างทายาทโดยธรรม

หน่วยที่ 10 การรับมรดกแทนที่

หน่วยที่ 11 การเสียสิทธิในมรดก

หน่วยที่ 12 พินัยกรรม

หน่วยที่ 13 การเสียไปซึ่งพินัยกรรม

หน่วยที่ 14 การจัดการมรดก

หน่วยที่ 15 การแบ่งมรดกและอายุความ

ประเด็น

1. การเป็นทายาท
2. การเสียสิทธิในมรดก
3. พินัยกรรม
4. การจัดการและแบ่งมรดก

แนวคิด

1. กฎหมายลักษณะมรดกใช้บังคับทุกอาณาเขตพื้นที่ในประเทศไทย เว้นแต่ในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา สตูล ให้ใช้กฎหมายอิสลามบังคับแก่อิสลามศาสนิกชนที่มีคดีพิพาทเกี่ยวกับมรดกและมีภูมิลำเนาในจังหวัดดังกล่าว
2. กองมรดกของผู้ตาย ได้แก่ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตาย รวมตลอดถึงสิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบต่าง ๆ ของผู้ตาย ซึ่งตกทอดไปยังทายาท โดยทายาทนั้นต้องมีสภาพบุคคลขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ การแบ่งมรดกระหว่างทายาทโดยธรรมต้องพิจารณาเสียก่อนว่าผู้ตายได้ทำพินัยกรรมไว้หรือไม่ เพียงใด เพราะต้องถือเจตนาของเจ้าของมรดกเป็นสำคัญ
3. ทายาทโดยธรรมมีอยู่ 2 ประเภท คือ ทายาทโดยธรรมที่เป็นญาติกับทายาทโดยธรรมที่เป็นคู่สมรส ทายาทโดยธรรมประเภทใด ลำดับใด และชั้นใดจะมีสิทธิรับมรดกก่อนหลังกันอย่างไรย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้
4. ถ้าผู้มีสิทธิรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมได้ตายหรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตาย ผู้สืบสันดานของผู้นั้นมีสิทธิรับมรดกแทนที่ได้เท่าที่ผู้ผู้นั้นจะพึงได้รับ
5. ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกไม่ว่าในฐานะทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรม อาจเสียสิทธิในมรดกได้ เพราะเหตุถูกกำจัดมิให้รับมรดก ถูกตัดมิให้รับมรดก และสละมรดก
6. พินัยกรรมเป็นการแสดงเจตนากำหนดการเผื่อตายในเรื่องทรัพย์สินของผู้ทำพินัยกรรมหรือในการต่างๆ พินัยกรรมต้องทำตามแบบที่กฎหมายกำหนดโดยเคร่งครัด มิฉะนั้นพินัยกรรมนั้นจะตกเป็นโมฆะ

7. พินัยกรรมจะมีผลเมื่อผู้ทำพินัยกรรมตาย แต่อาจมีเหตุที่ทำให้พินัยกรรมที่ทำขึ้นแล้วต้องเสียไปได้ เพราะการเพิกถอน หรือเสียเปล่าไปโดยประการอื่น
8. ผู้จัดการมรดกอาจตั้งขึ้นโดยพินัยกรรมและหรือโดยคำสั่งศาลเมื่อมีเหตุขัดข้องในการจัดการมรดก ผู้จัดการมรดกมีสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบโดยทั่วไปในฐานะผู้แทนตามกฎหมายของทายาท โดยต้องรวบรวมทรัพย์สินมรดก จัดการแบ่งปันทรัพย์สินมรดกและชำระหนี้ของมรดกให้เสร็จสิ้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายกำหนด
9. การแบ่งปันทรัพย์สินมรดกอาจทำได้โดยทายาทต่างเข้าครอบครองทรัพย์สินเป็นส่วนสัดหรือโดยการขายทรัพย์สินมรดกเอาเงินมาแบ่งปันกัน หรือทำสัญญาประนีประนอมแบ่งปันทรัพย์สินมรดก หากมีกรณีที่มีข้อพิพาทในการแบ่งทรัพย์สินมรดก ผู้มีส่วนได้เสียต้องฟ้องคดีภายในอายุความ

วัตถุประสงค์

1. นักศึกษาสามารถให้ความหมายของคำว่ามรดกได้ และอธิบายถึงกฎหมายลักษณะมรดกว่ามีการบังคับใช้อย่างไร
2. นักศึกษาสามารถอธิบายประเภทของทายาทได้ว่ามีใครบ้าง และลำดับใด ชั้นใดที่มีสิทธิรับมรดกก่อนหลังกัน
3. นักศึกษาสามารถอธิบายถึงหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับการรับมรดกแทนที่ได้
4. นักศึกษาสามารถอธิบายได้ว่า ทายาทจะเสียสิทธิในมรดกในกรณีใดบ้าง
5. นักศึกษาสามารถให้ความหมายของคำว่าพินัยกรรมได้ และอธิบายถึงหลักเกณฑ์ในการทำพินัยกรรมที่จะไม่ทำให้พินัยกรรมเป็นโมฆะ
6. นักศึกษาสามารถอธิบายถึงการเสียไปซึ่งพินัยกรรมได้ว่าเป็นเพราะเหตุใดบ้าง
7. นักศึกษาสามารถอธิบายได้ว่า ผู้จัดการมรดกเกิดขึ้นได้อย่างไร มีสิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบอย่างไร
8. นักศึกษาสามารถอธิบายหลักเกณฑ์ในการแบ่งมรดกและอายุความในการฟ้องคดีเกี่ยวกับการแบ่งทรัพย์สินมรดกได้

กิจกรรมการสอนเสริม

1. ประเมินผลก่อนการสอนเสริม
2. สรุปสาระสำคัญของประเด็นที่ 1-4 ประกอบเอกสารโสตทัศน
3. เปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการสอนเสริมซักถามปัญหา
4. ประเมินผลหลังสอนเสริม

สื่อการสอนเสริม

1. แบบประเมินผลก่อนและหลังการสอนเสริม
2. ชุดการสอนเสริม
3. เอกสารโสตทัศนประกอบการฟังบรรยาย
4. แบบประเมินความคิดเห็นของผู้รับการสอนเสริม

การประเมินผล

1. ดูผลการตอบคำถามของผู้รับการสอนเสริมจากแบบประเมินผลก่อนและหลังการสอนเสริมเพื่อนำมาเปรียบเทียบหาความก้าวหน้า
2. ประเมินความคิดเห็นส่วนรวมของผู้เข้ารับการสอนเสริม
3. ประเมินผลการสอนด้วยตนเองจากแนวทางและรูปแบบที่กำหนด

แบบประเมินผลตนเองก่อนเรียนครั้งที่ 2

วัตถุประสงค์ เพื่อประเมินความรู้เดิมของนักศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง มรดก การแบ่งมรดกระหว่างทายาทการเสียสิทธิในมรดก และพินัยกรรม

คำแนะนำ ขอให้อ่านคำถามต่อไปนี้จะข้อแล้วเขียนเครื่องหมาย ✓ ที่หน้าคำตอบที่นักศึกษาเห็นว่าถูกต้องในกระดาษคำตอบ นักศึกษามีเวลาทำแบบประเมินผลนี้ 15 นาที

1. ทายาทโดยธรรมที่เป็นญาติของผู้ตายมีกี่ลำดับ
 - ก. สี่ลำดับ
 - ข. ห้าลำดับ
 - ค. หกลำดับ
 - ง. เจ็ดลำดับ
 - จ. แปดลำดับ

2. กองมรดกของผู้ตายได้แก่อะไรบ้าง
 - ก. ทรัพย์สินของผู้ตาย
 - ข. สิทธิของผู้ตาย
 - ค. หน้าที่ของผู้ตาย
 - ง. ความรับผิดชอบของผู้ตาย
 - จ. ทรัพย์สิน สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้ตายที่ไม่เป็นการเฉพาะตัว

3. บุคคลใดที่มีสิทธิรับมรดกร่วมกับผู้สืบสันดานชั้นบุตรของเจ้ามรดก โดยให้ได้รับส่วนแบ่งในมรดกเสมือนหนึ่งเป็นทายาทชั้นบุตร
 - ก. บิดามารดาของเจ้ามรดก
 - ข. พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันของเจ้ามรดก
 - ค. พี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาของเจ้ามรดก
 - ง. ปู่ย่าตายายของเจ้ามรดก
 - จ. หลงป่า น้ำอา ของเจ้ามรดก

4. เจ้ามรดกมีบิดามารดา บุตร พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันและบุตรของบุตร ดังนี้ ใครบ้างมีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดก
 - ก. บุตรและบุตรของบุตร
 - ข. บุตร บิดามารดา และบุตรของบุตร
 - ค. บุตรและบิดามารดา
 - ง. บุตรและพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน
 - จ. บุตร

5. ผู้มีสิทธิเข้ารับมรดกแทนที่ได้แก่ผู้ใด

- ก. ผู้สืบสันดานของปู่
- ข. บุตรของทวด
- ค. ผู้สืบสันดานของยาย
- ง. ผู้สืบสันดานของบิดามารดา
- จ. ผู้สืบสันดานของป้า

6. เหตุใดที่ทำให้ทายาทอาจถูกกำจัดมิให้รับมรดก

- ก. ปลอมพินัยกรรม
- ข. ถูกฟ้องว่าพยายามฆ่าเจ้ามรดก
- ค. ทำลายทรัพย์สินมรดก
- ง. ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าฆ่าเจ้ามรดกโดยลัทธิผิด
- จ. ฟ้องเจ้ามรดกในความผิดฐานฆ่าผู้อื่น แล้วตนเองกลับถูกฟ้องว่าฟ้องเท็จ

7. บุคคลใดต่อไปนี้เป็นผู้รับทรัพย์ตามพินัยกรรมได้

- ก. พยานในพินัยกรรม
- ข. ผู้เขียนพินัยกรรม
- ค. นิติบุคคล
- ง. คู่สมรสของผู้เขียนพินัยกรรม
- จ. คู่สมรสของพยานในพินัยกรรม

8. พินัยกรรมที่บุคคลอายุ 16 ปี ทำขึ้นมีผลประการใด

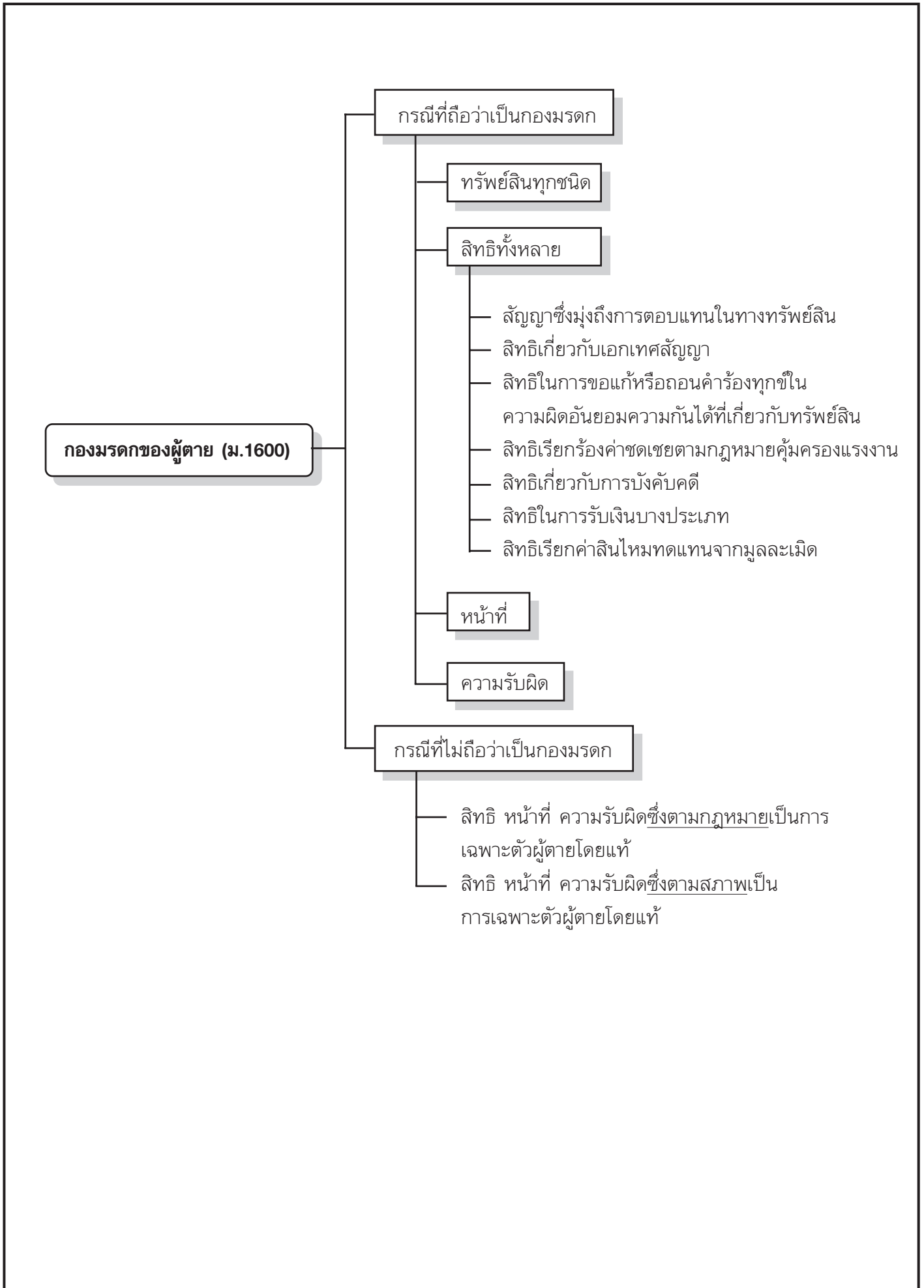
- ก. เป็นโมฆะ
- ข. เป็นโมฆียะ
- ค. สมบูรณ์
- ง. ไม่สมบูรณ์
- จ. ไม่บริบูรณ์

9. บุคคลใดที่กฎหมายห้ามเป็นผู้จัดการมรดก

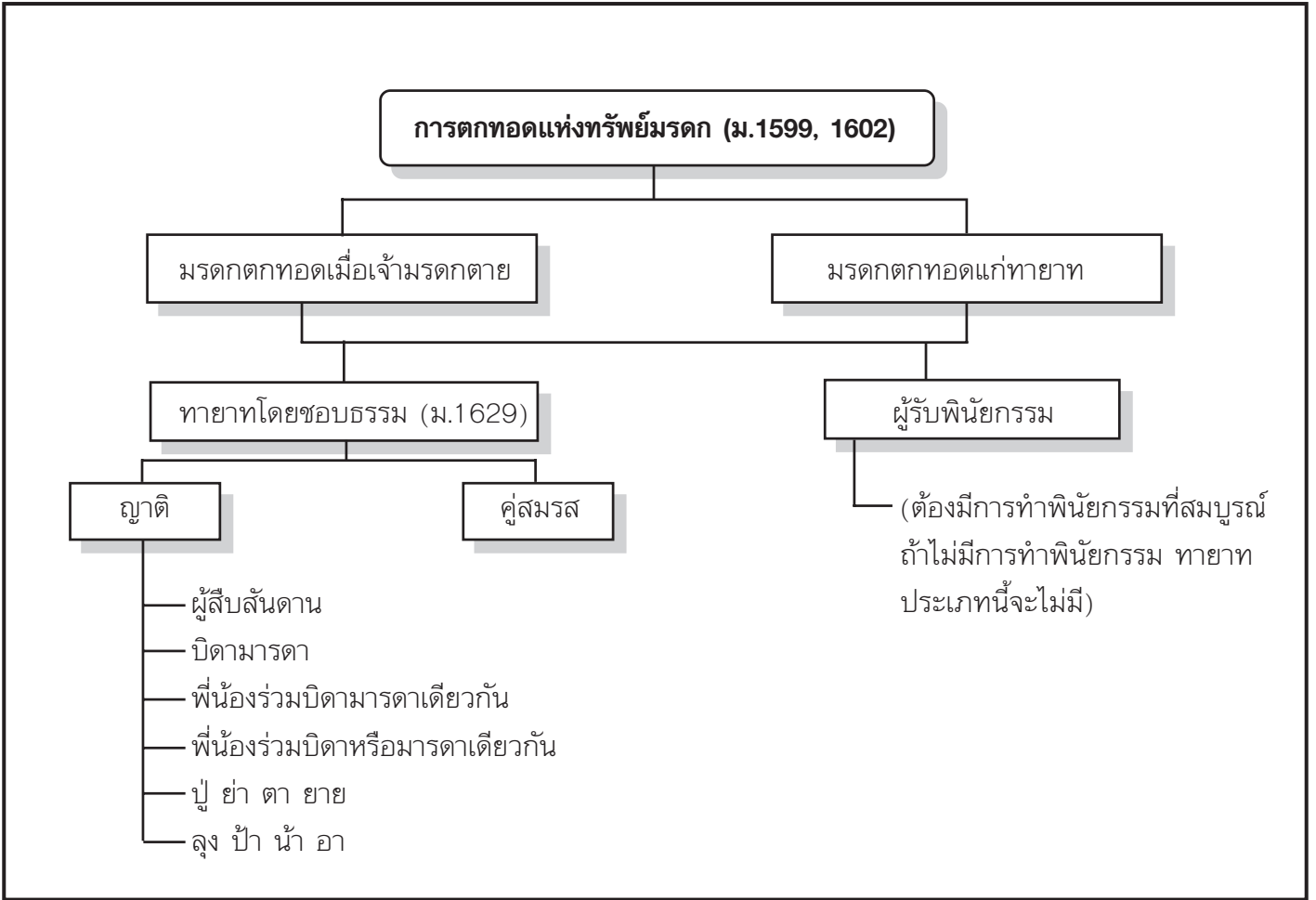
- ก. ทายาทผู้มีส่วนได้เสียในกองมรดก
- ข. เจ้าของกรรมสิทธิ์ร่วมในทรัพย์มรดกกับเจ้ามรดก
- ค. ภริยามิชอบด้วยกฎหมายของเจ้ามรดก
- ง. บุตรนอกกฎหมายของเจ้ามรดก
- จ. บุคคลล้มละลาย

10. ทายาทโดยธรรมต้องฟ้องเรียกทรัพย์สินมรดกตามสิทธิของตนภายในกำหนดอายุความเท่าใด

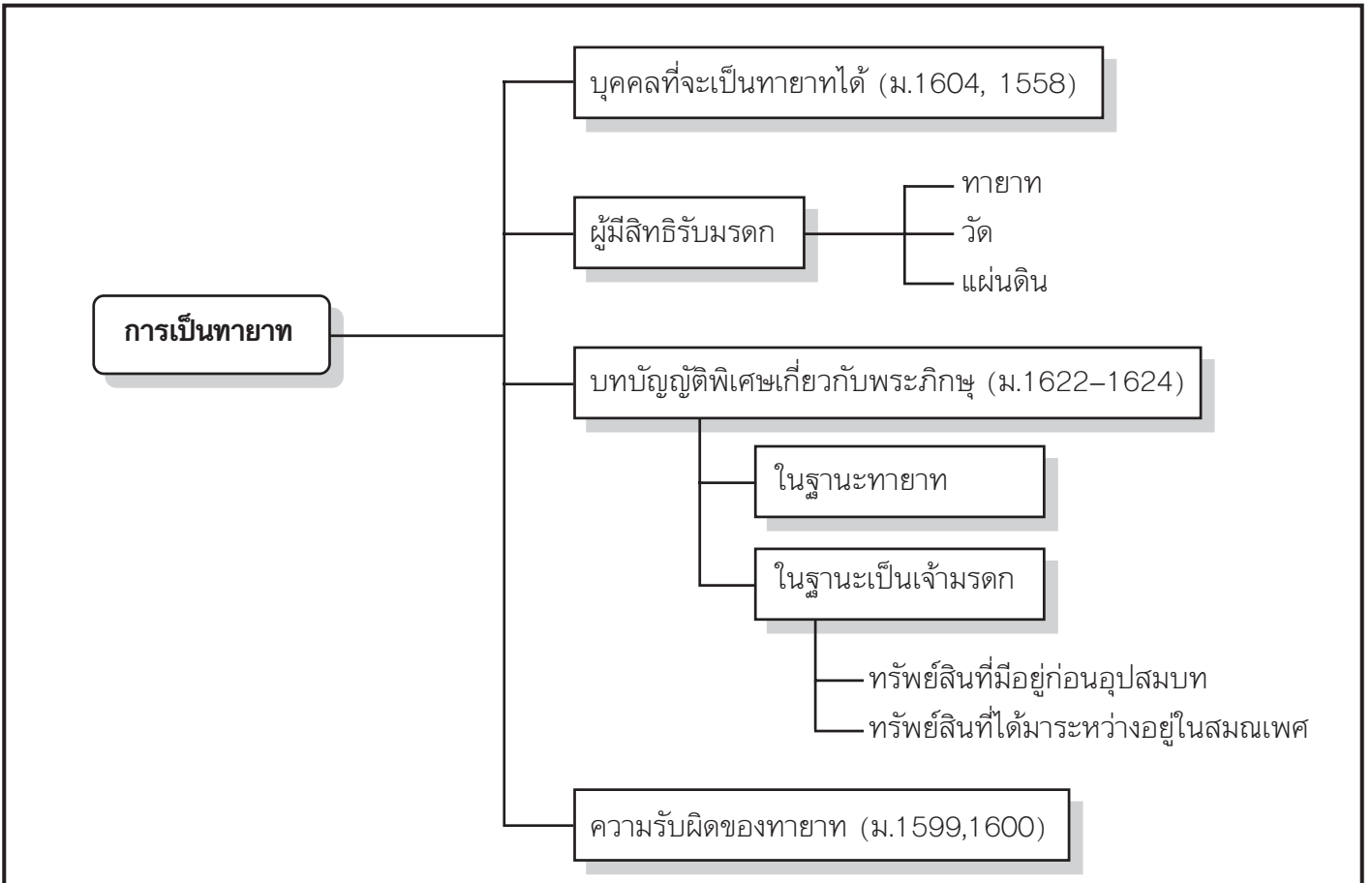
- ก. 5 ปี นับแต่เจ้ามรดกตาย
- ข. 3 ปี นับแต่เจ้ามรดกตาย
- ค. 1 ปี นับแต่เจ้ามรดกตายหรือเมื่อรู้หรือควรรู้ถึงความตายของเจ้ามรดก
- ง. 6 ปี นับแต่เจ้ามรดกตายหรือเมื่อรู้หรือควรรู้ถึงความตายของเจ้ามรดก
- จ. 3 เดือน นับแต่รู้หรือควรรู้ถึงความตายของเจ้ามรดก

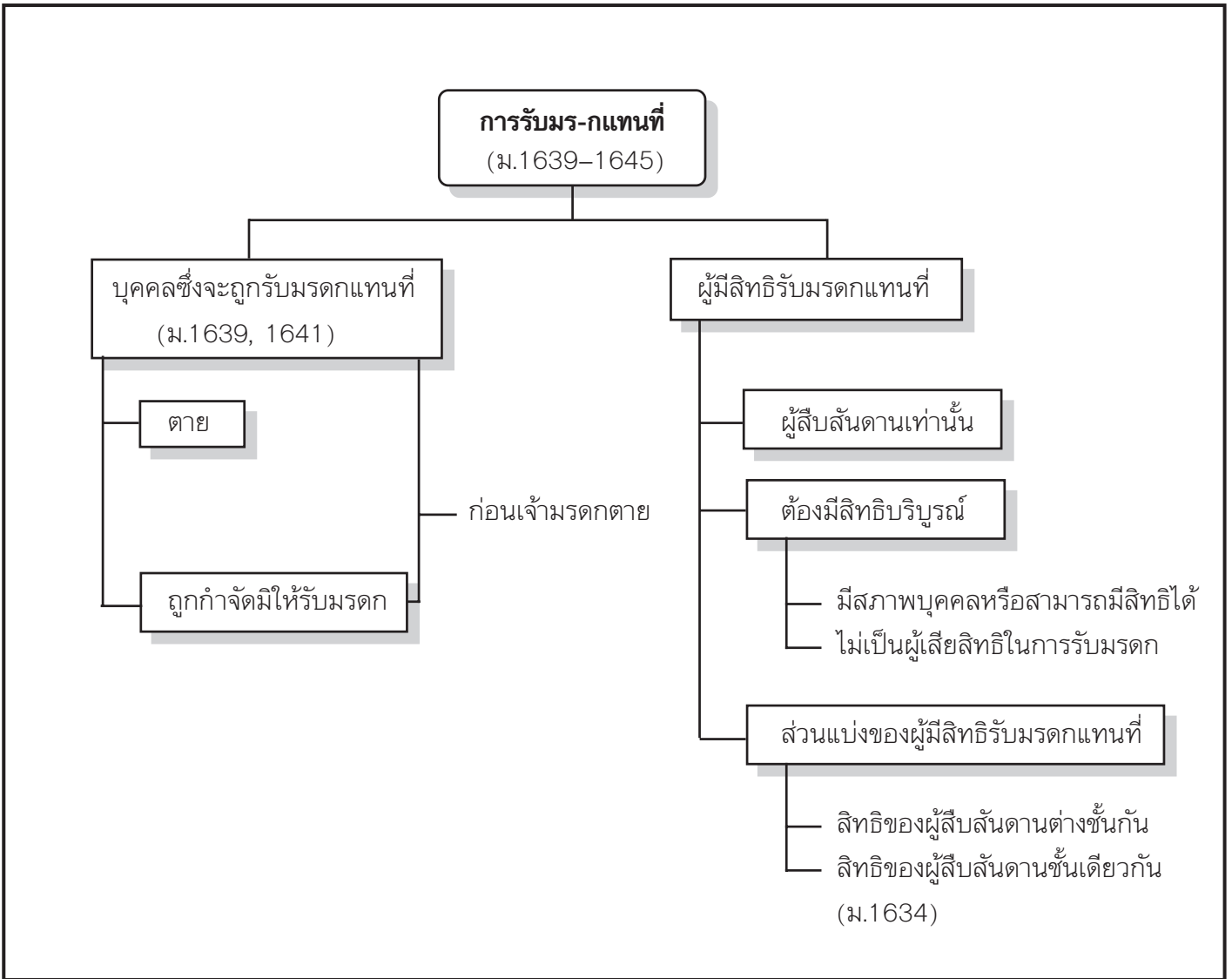
ไต่ตค้น # 2.3

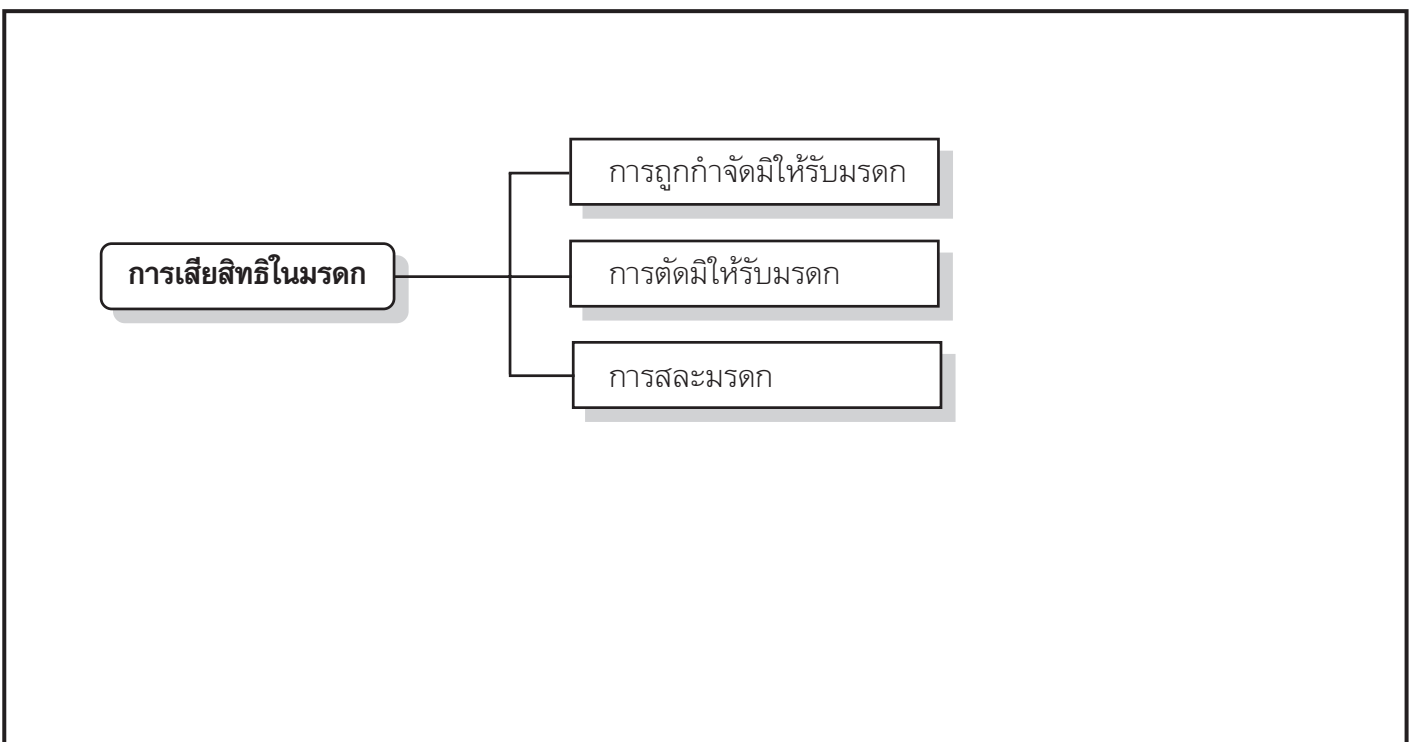
ไต่ตค้น # 2.4

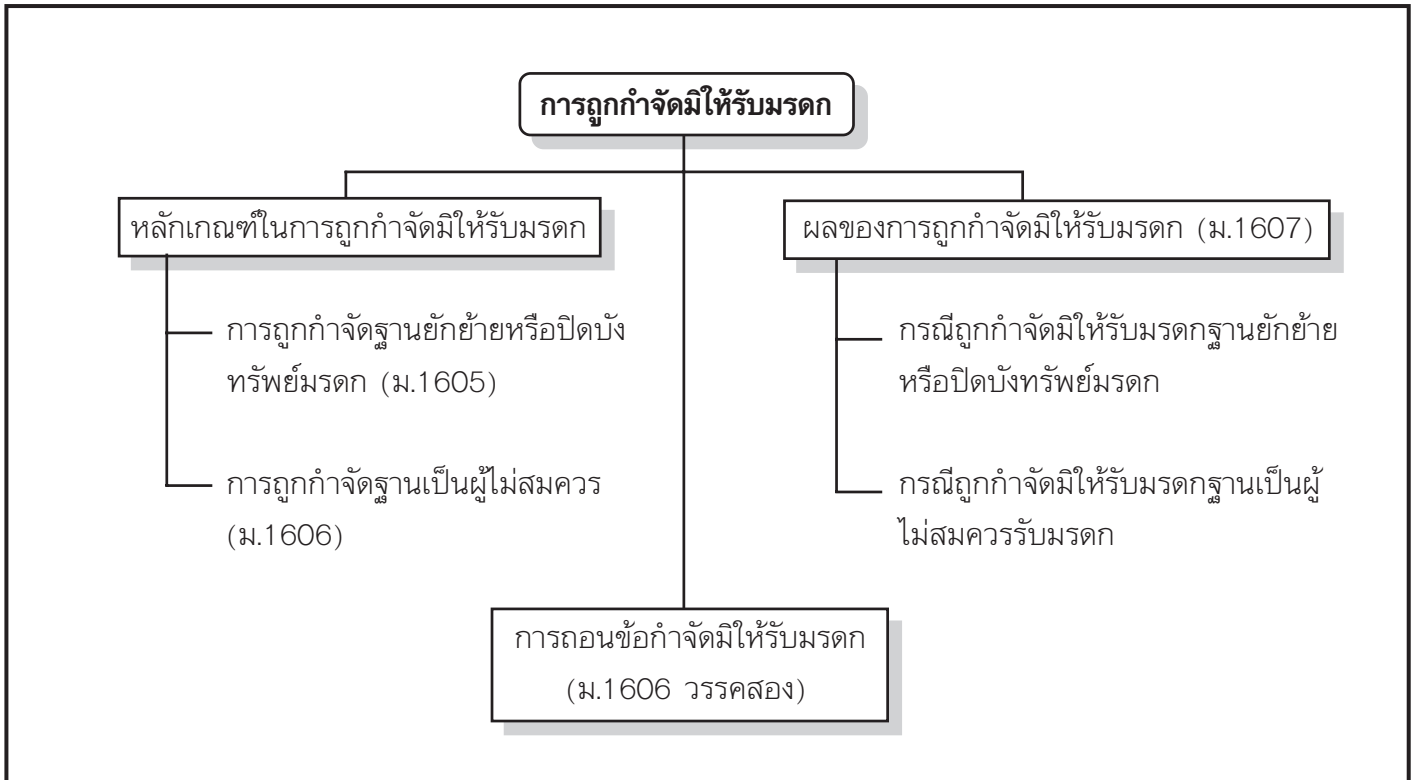
ไต่ตทัศน์ # 2.6

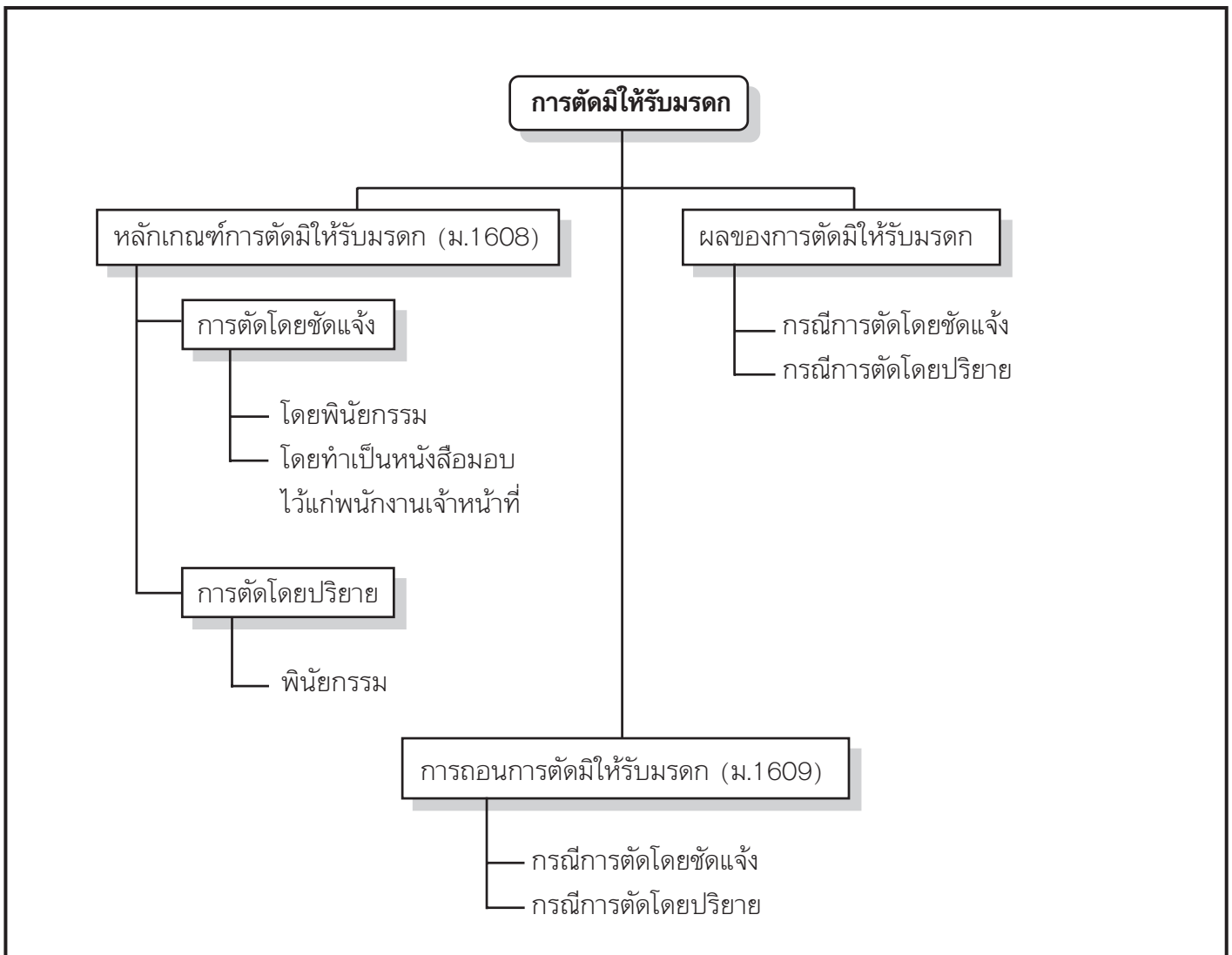
ไต่ตทัศน์ # 2.7

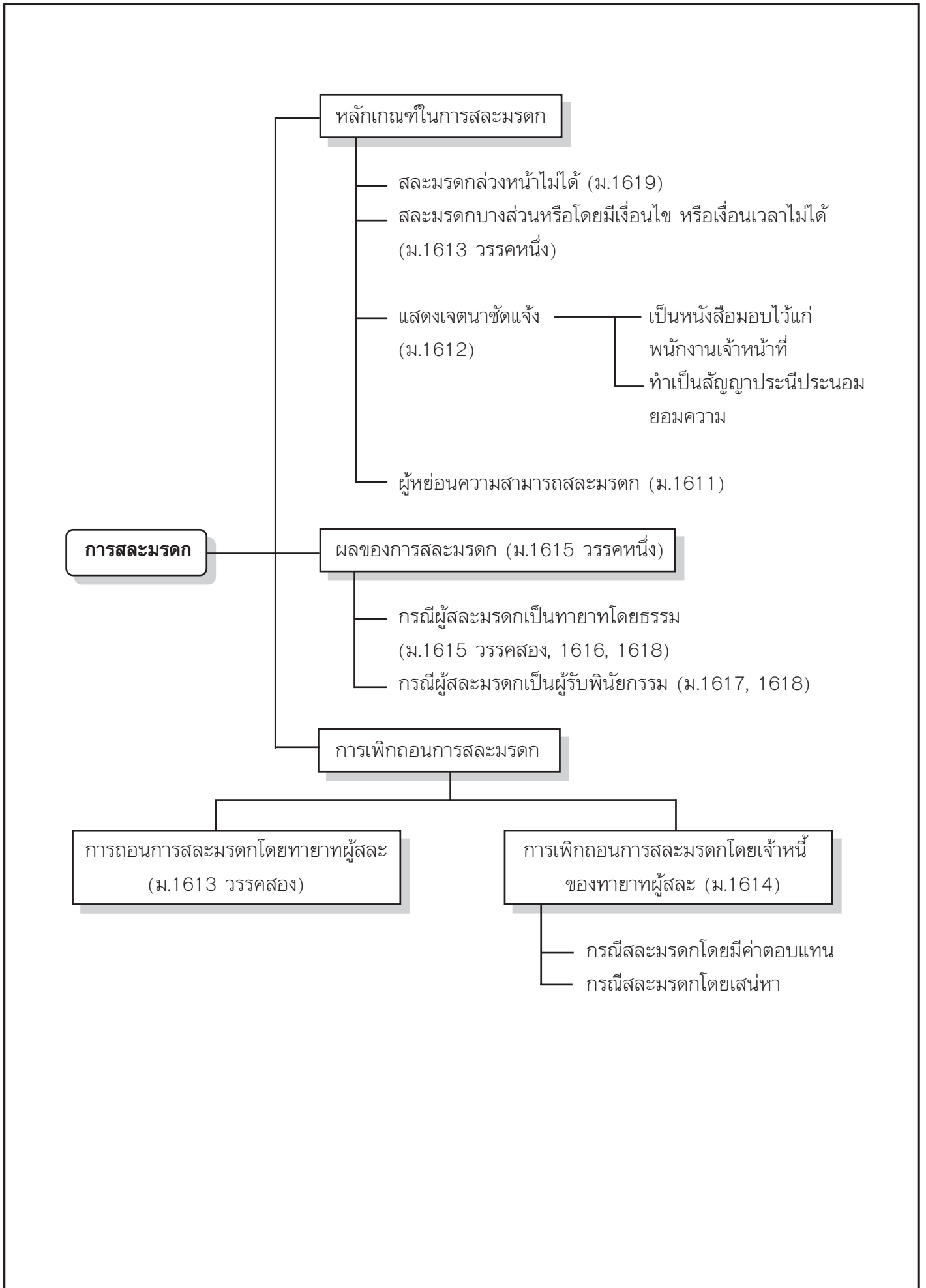
ไต่ต้อน # 2.8

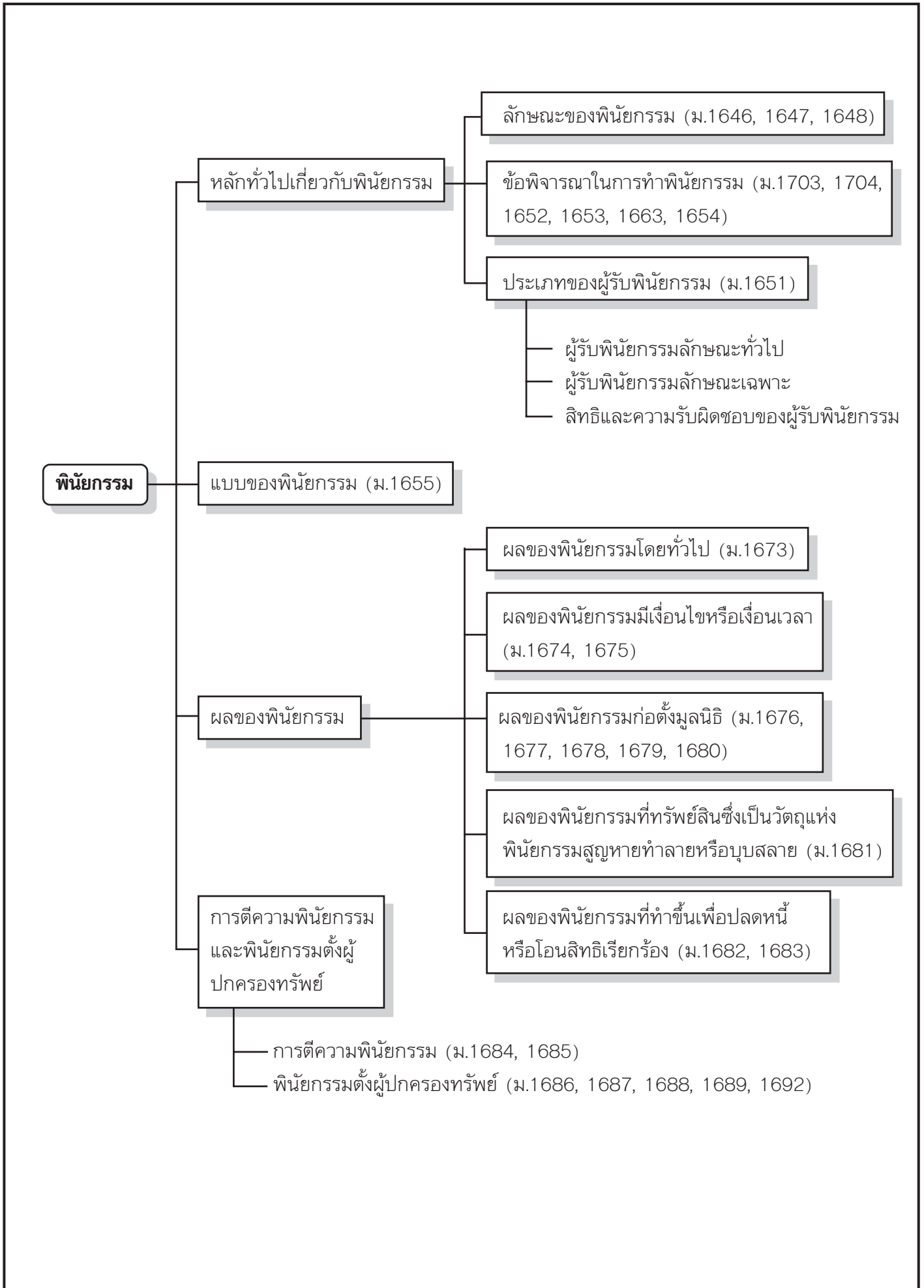
ไต่ต้อน # 2.9

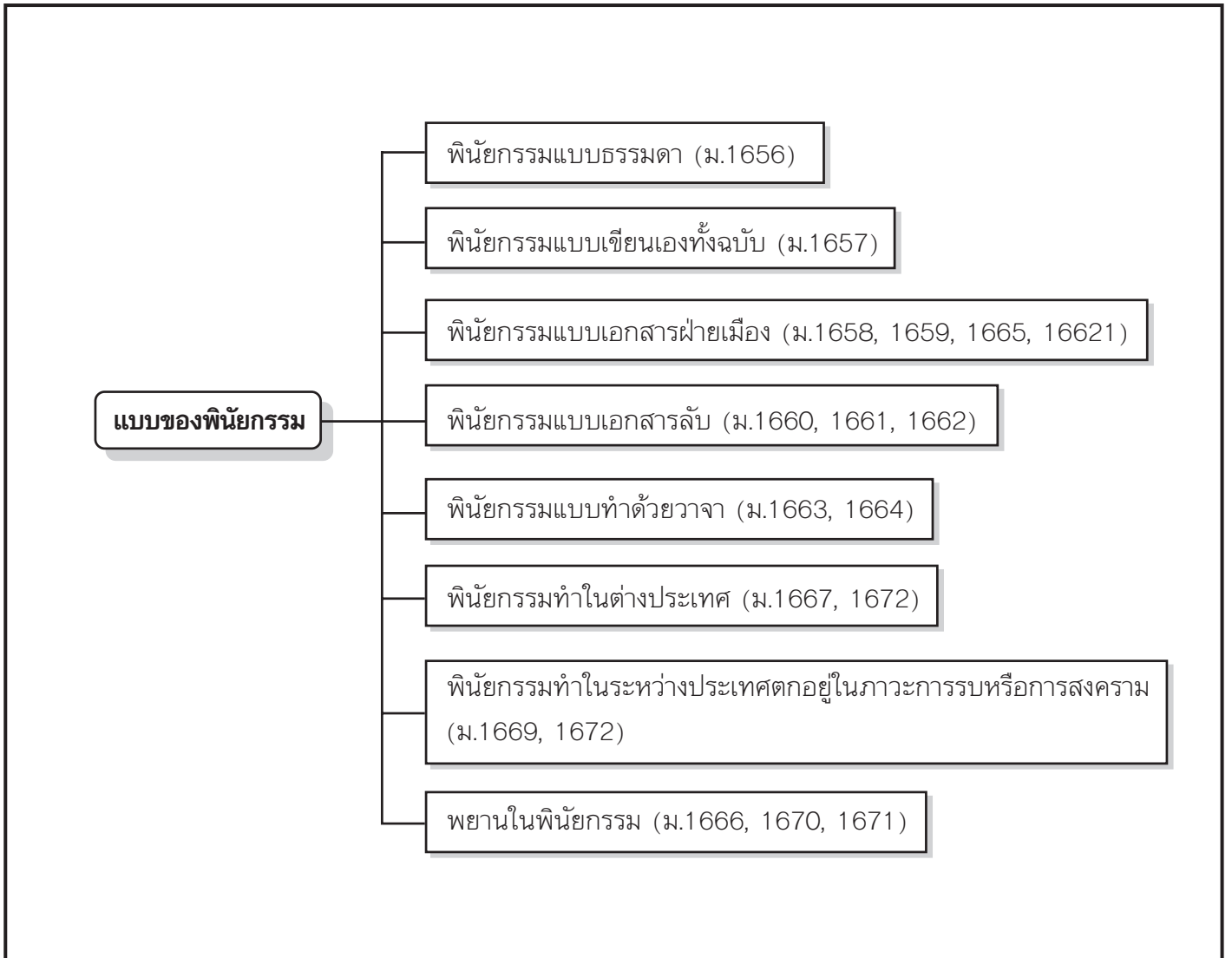
ไต่ต้อน # 2.10

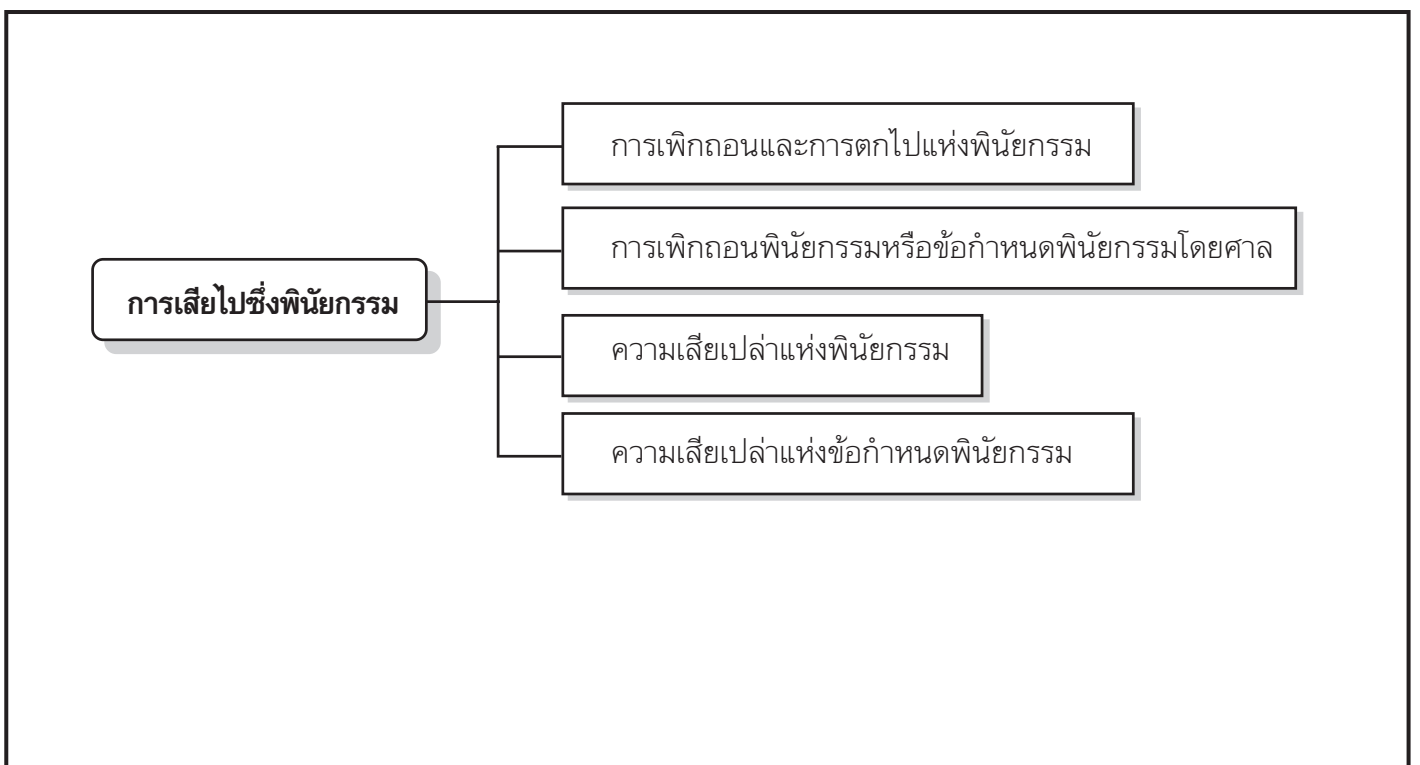
ไต่ต้อน # 2.11

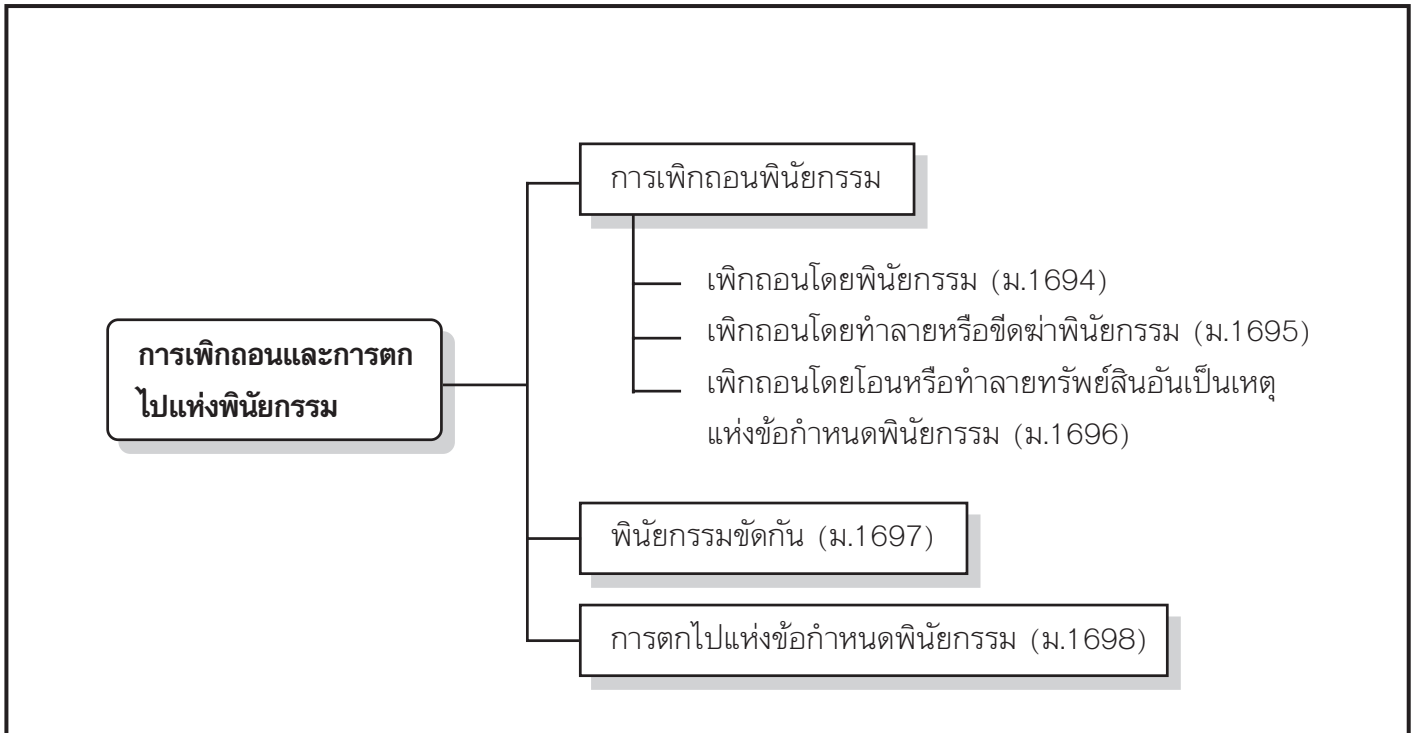
ไต่ตทัศน์ # 2.12

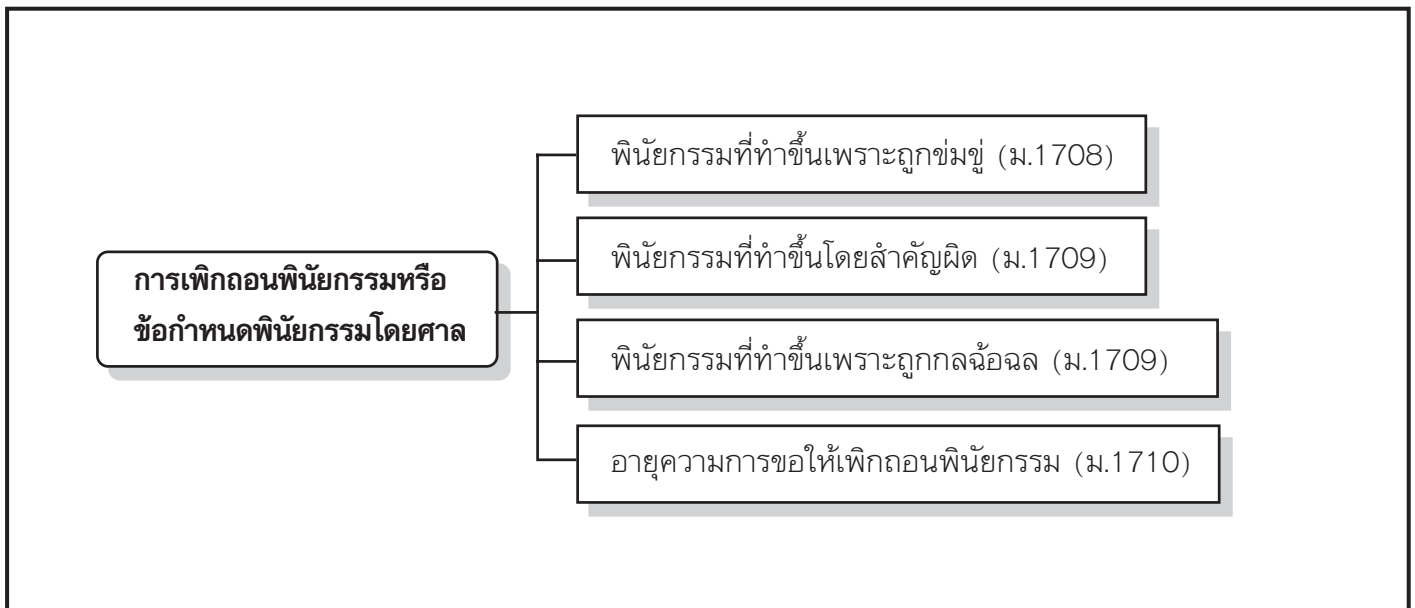
ไต่ตทัศน์ # 2.13

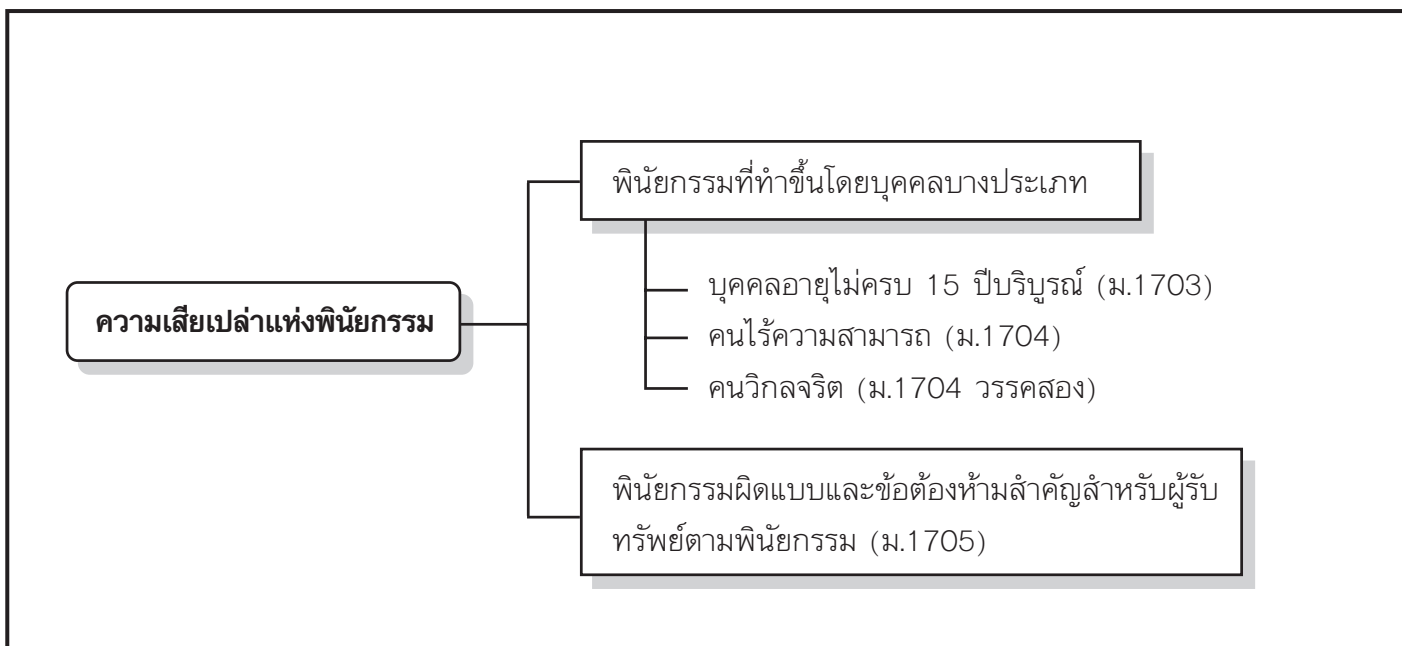
ไต่ตทัศน์ # 2.14

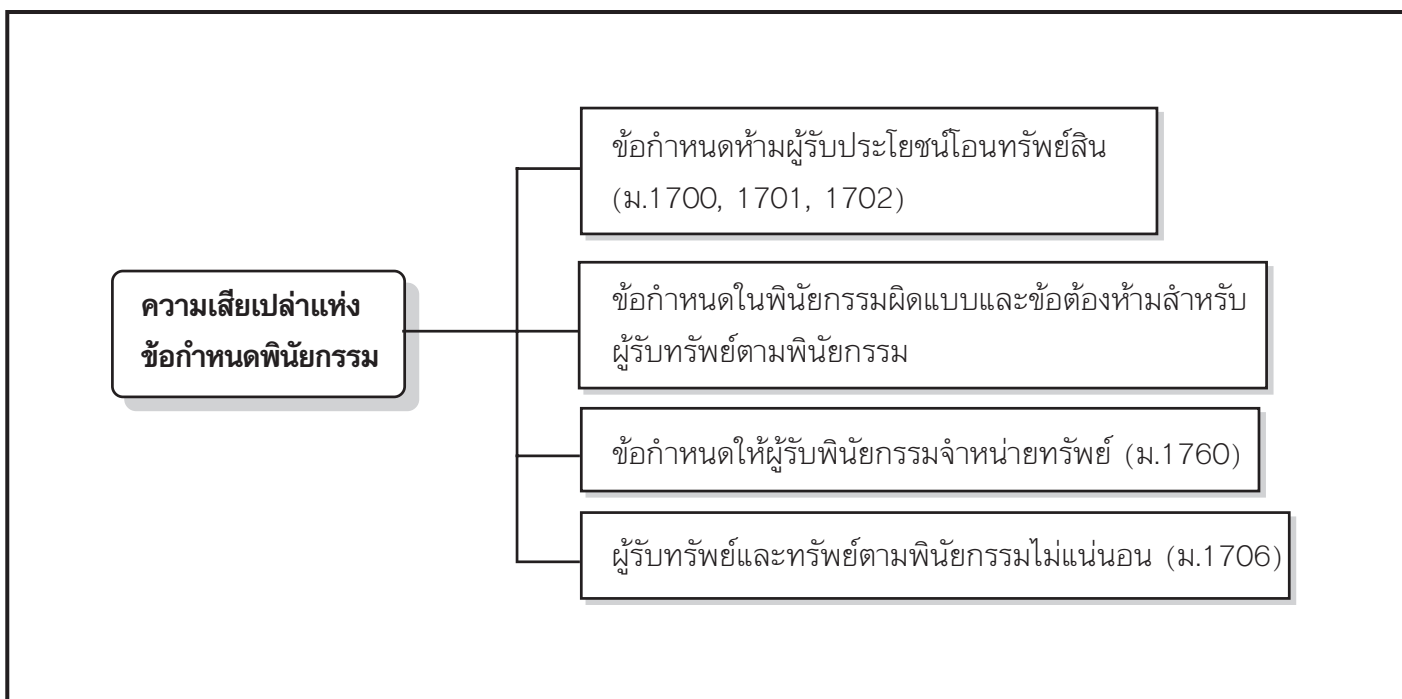
ไต่ตทัศน์ # 2.15

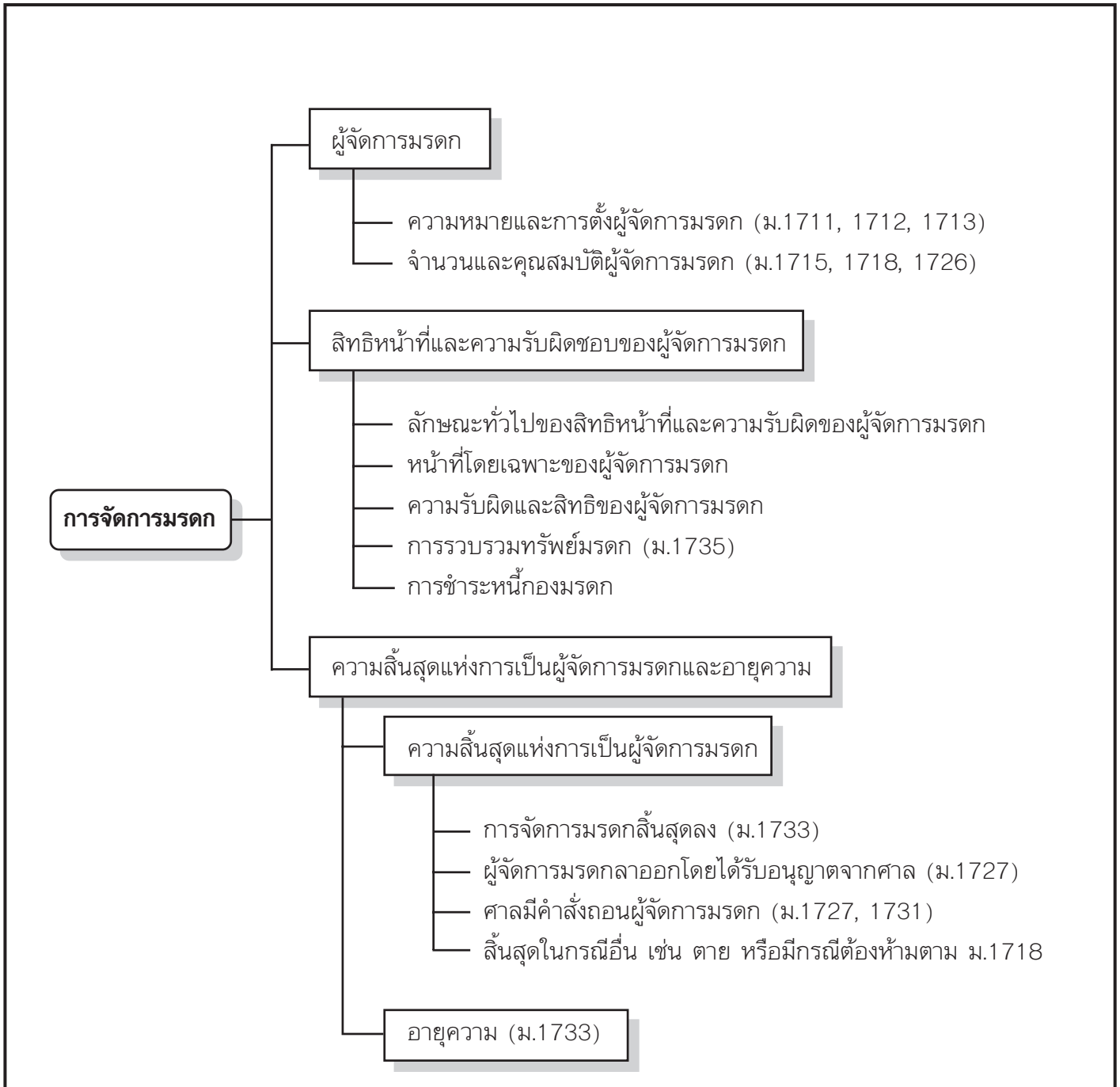
ไต่ต้อน # 2.16

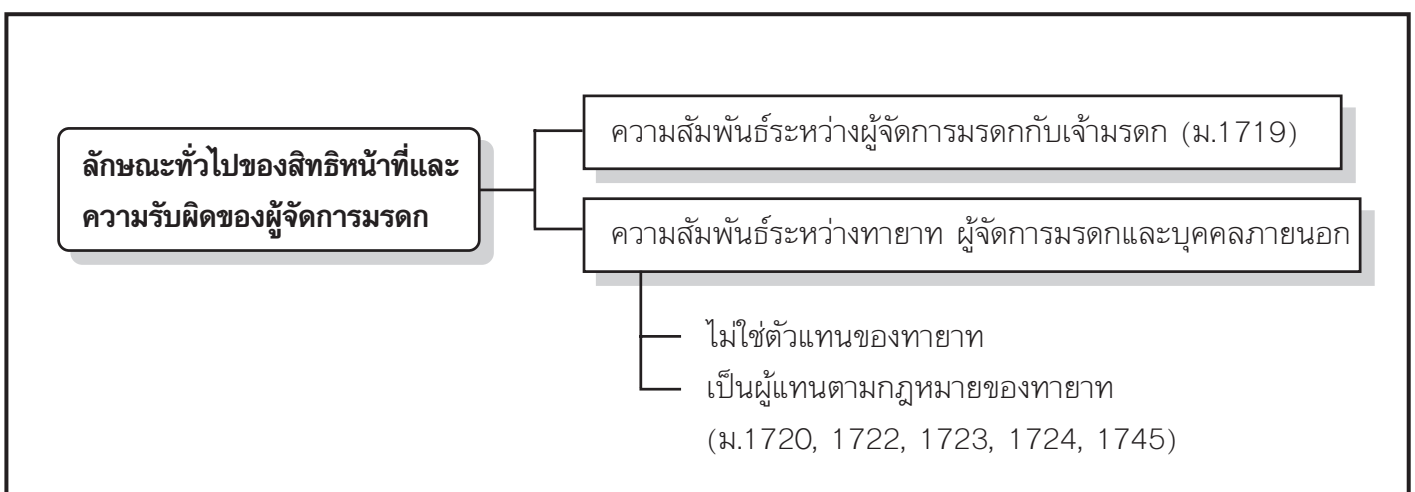
ไต่ต้อน # 2.17

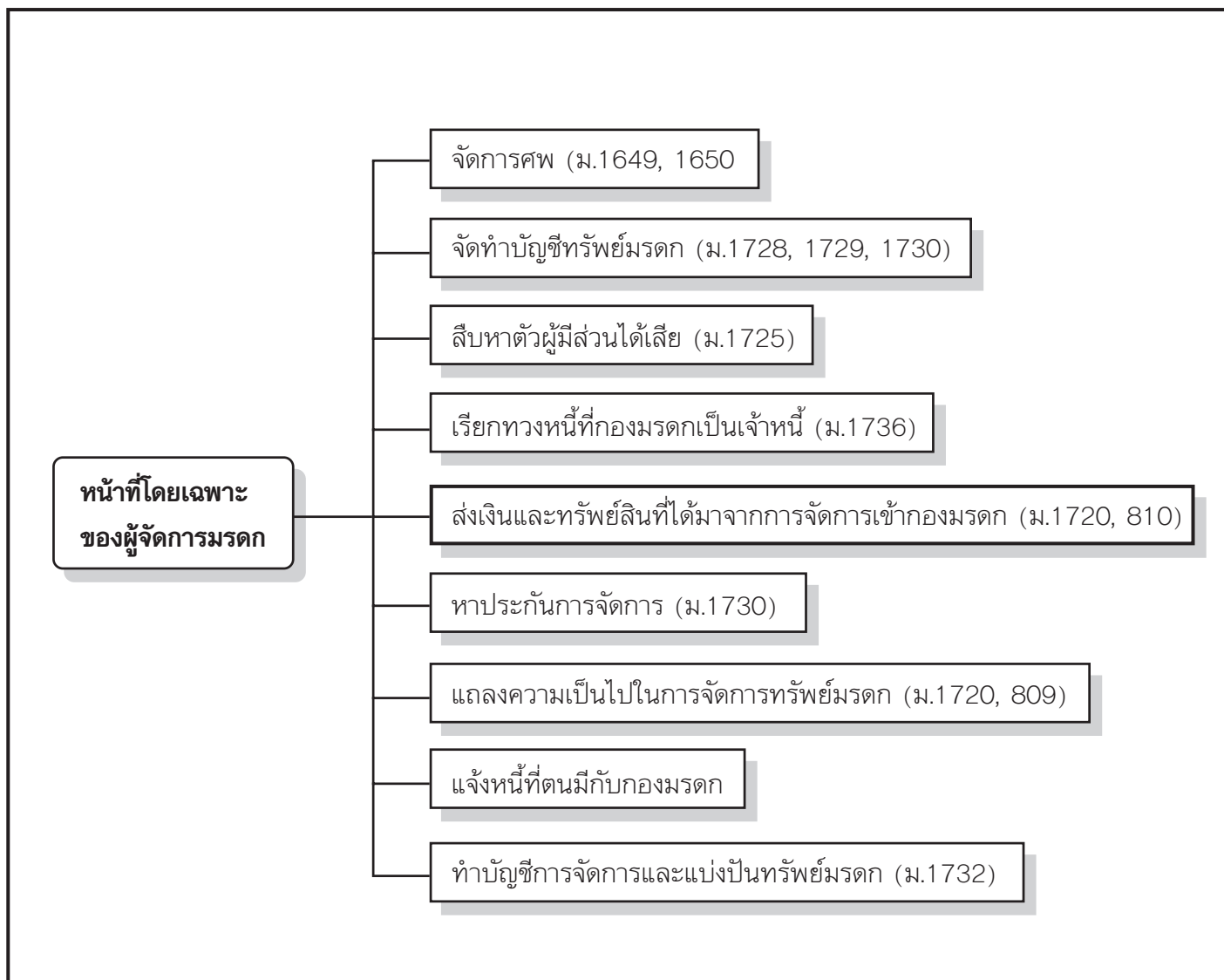
ไต่ตทัศน์ # 2.18

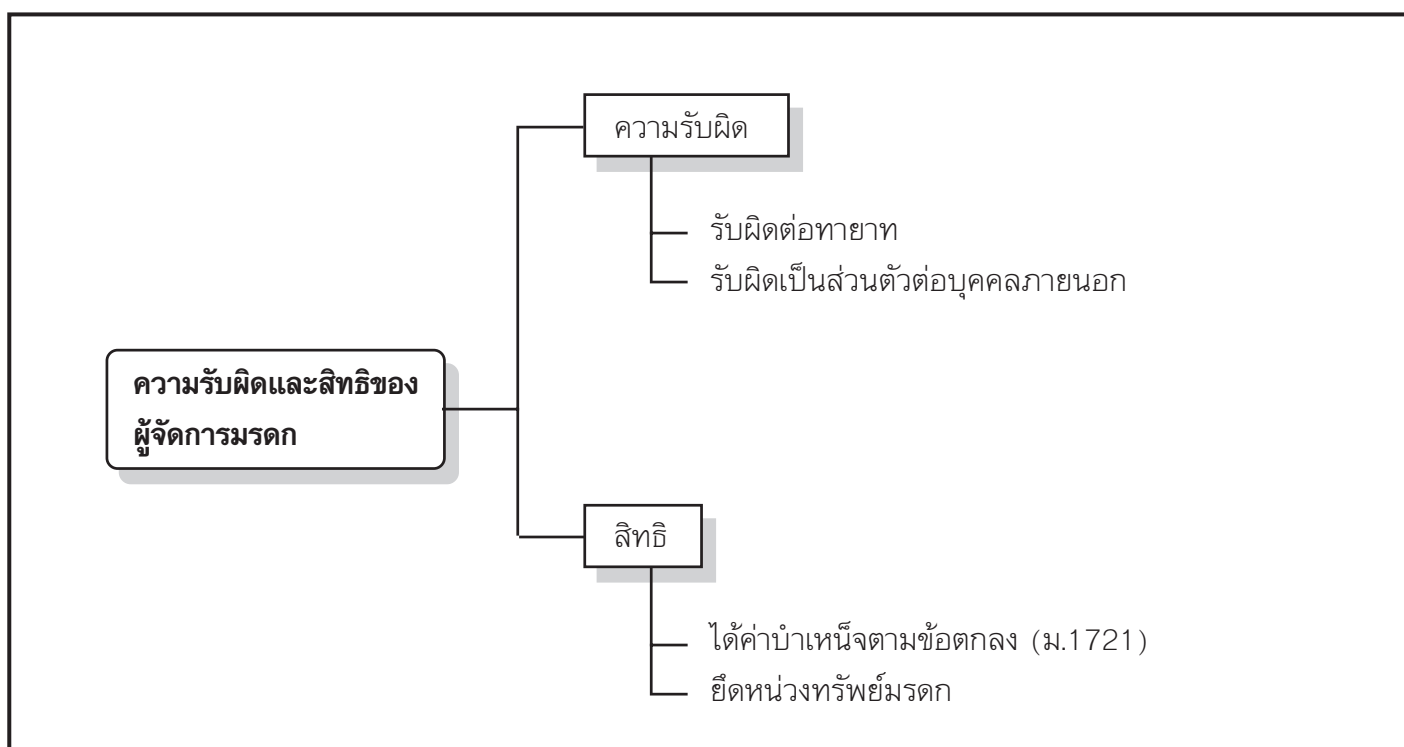
ไต่ตทัศน์ # 2.19

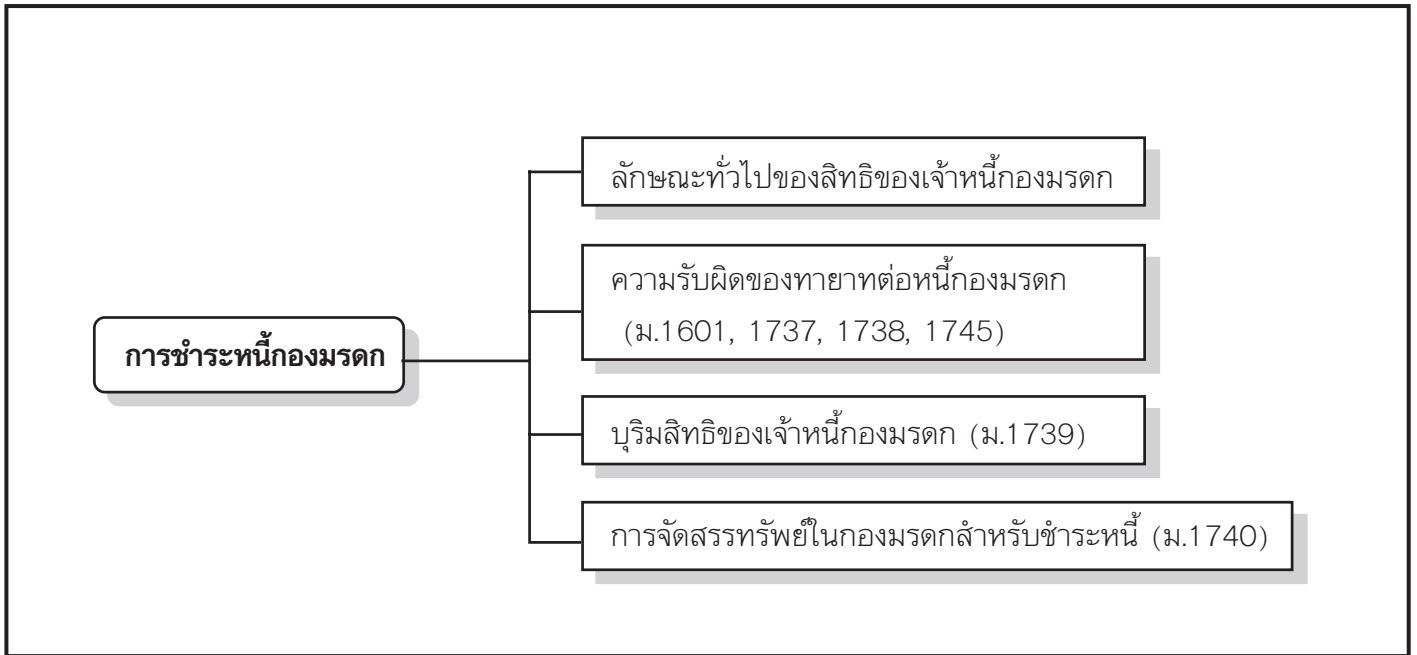
ไต่ทศน์ # 2.20

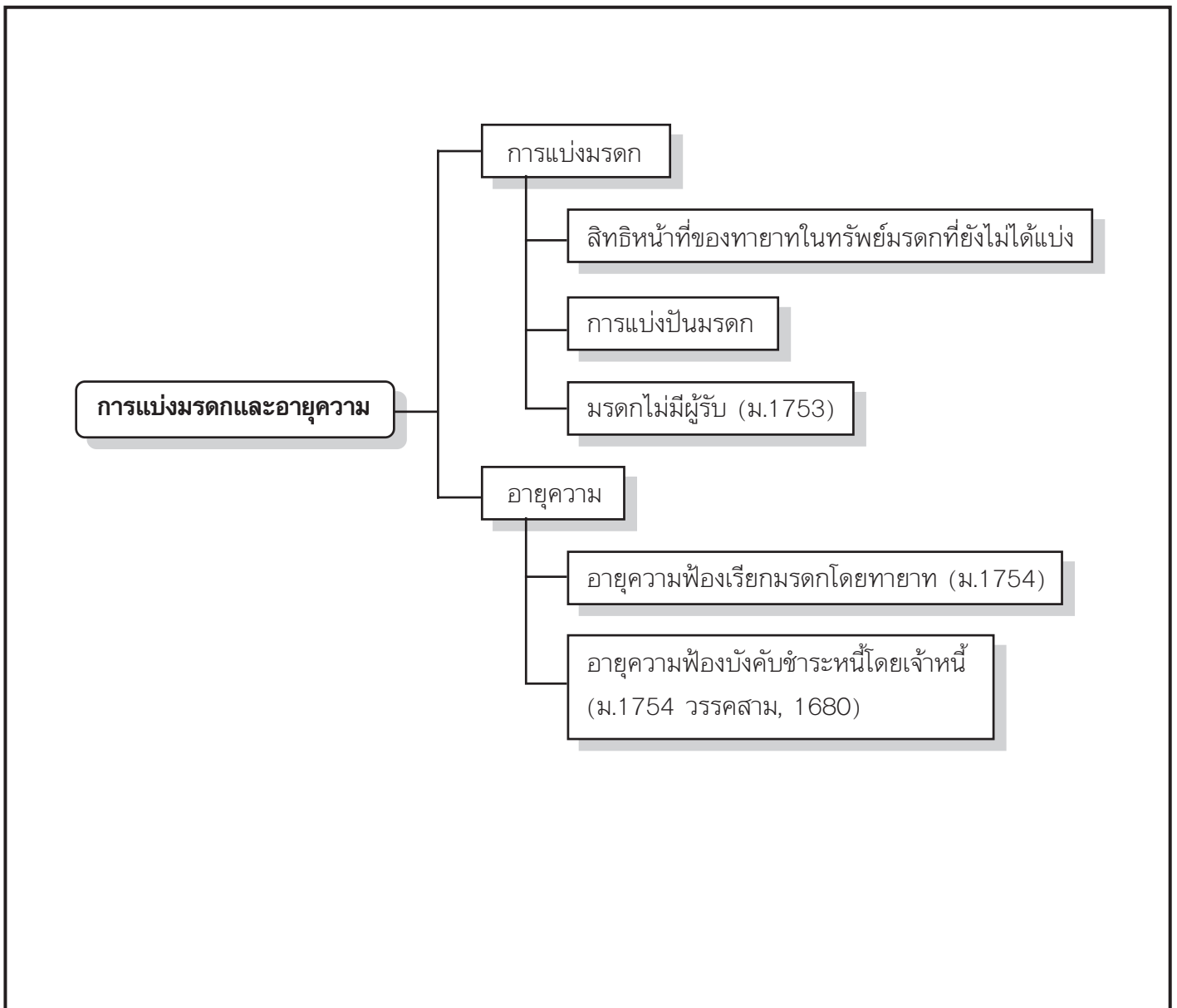
ไต่ทศน์ # 2.21

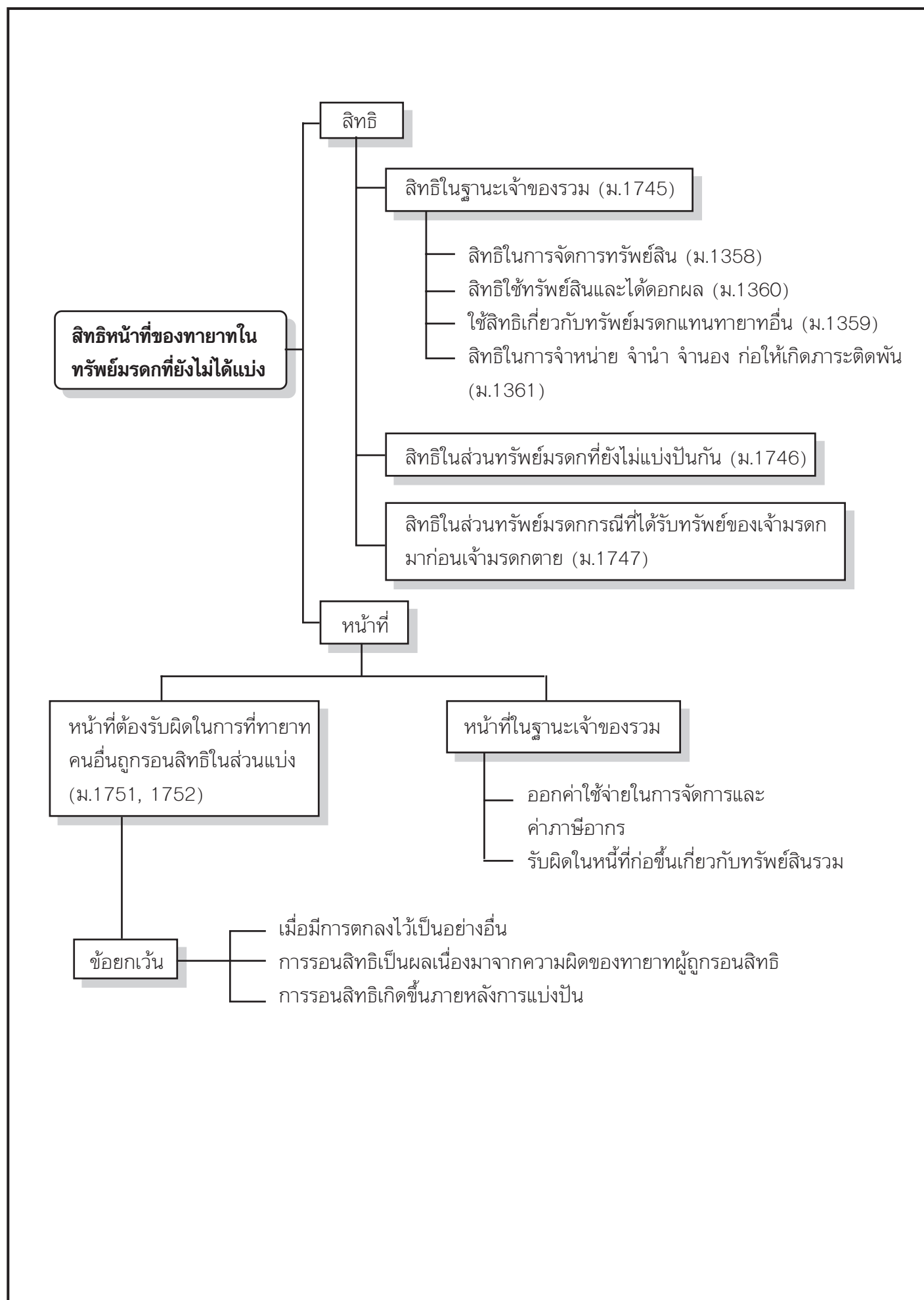
ไต่ตทัศน์ # 2.22

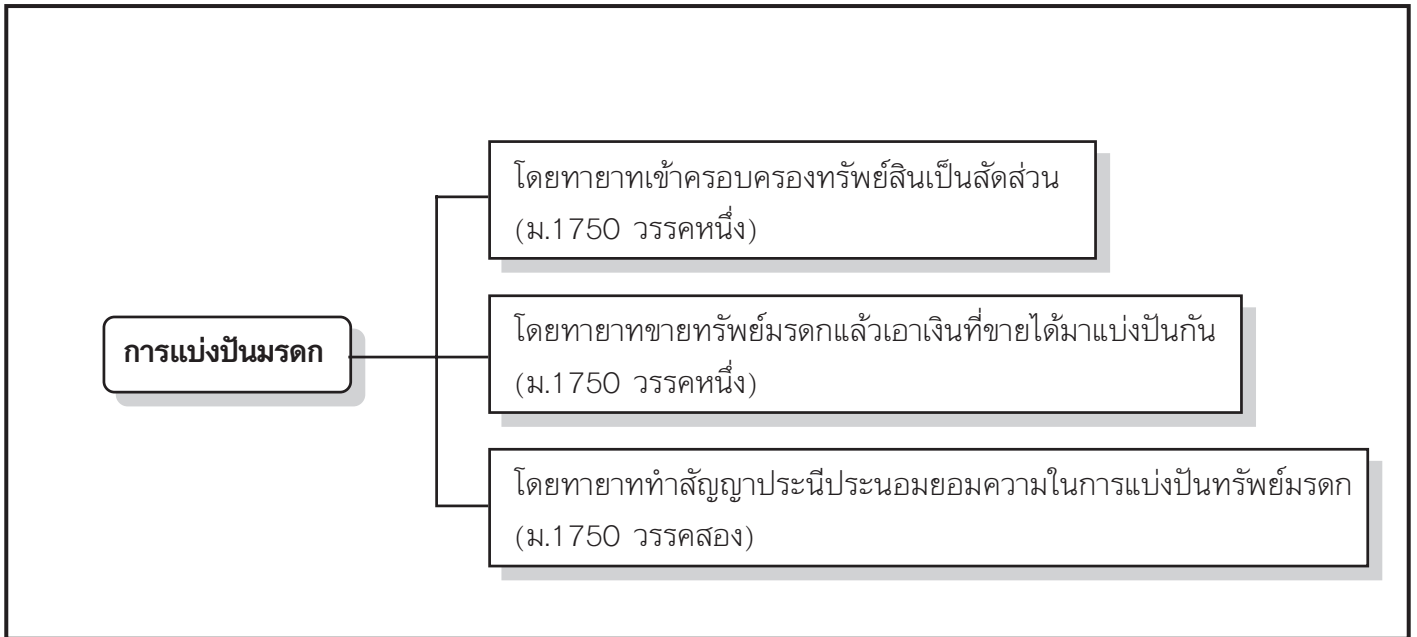
ไต่ตทัศน์ # 2.23

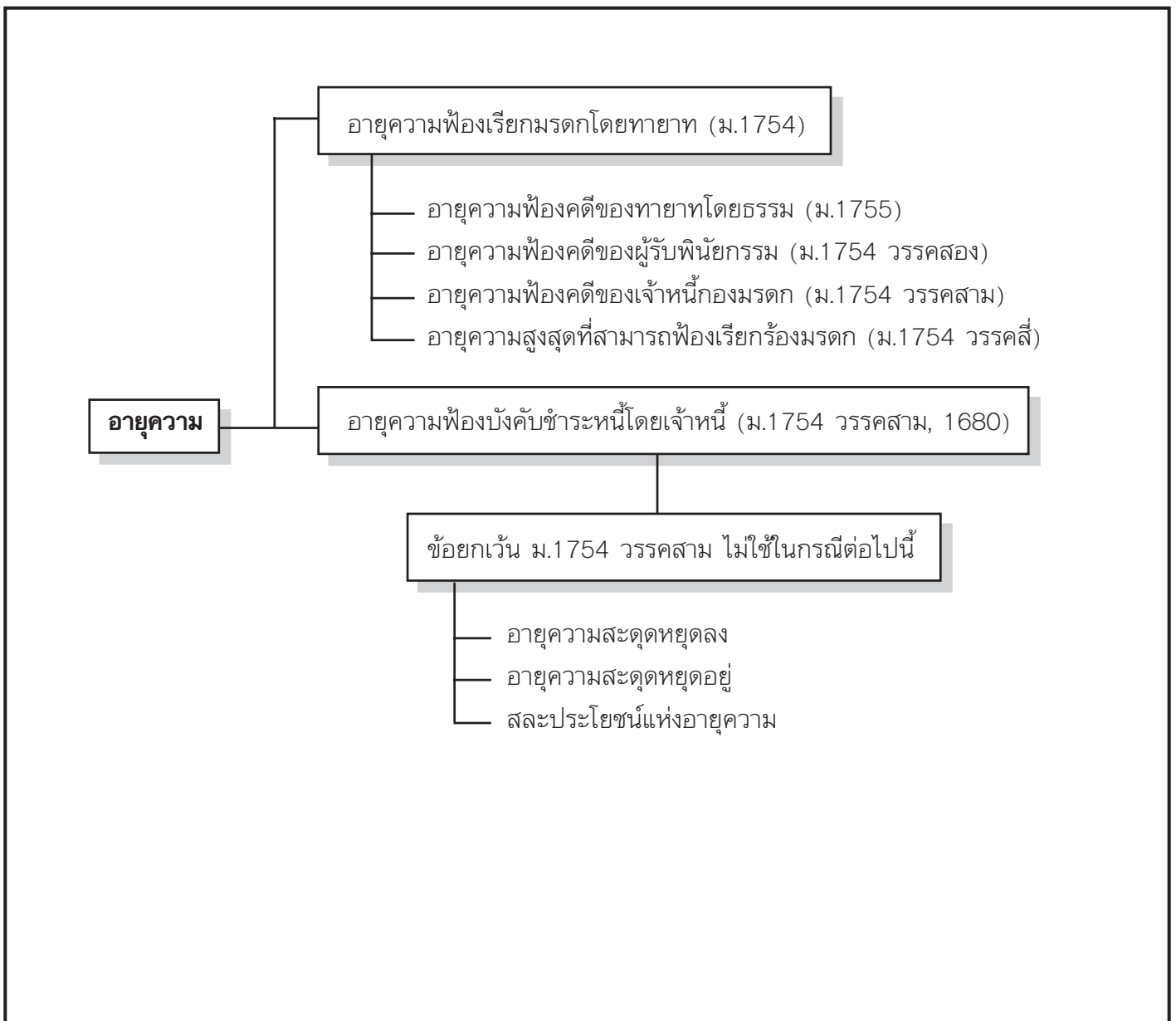
ไต่ต้อน # 2.24

โสตทัศน์ # 2.25

โสตทัศน์ # 2.26

ธงคำตอบ

หลักกฎหมาย มาตรา 1600, 1612, 1381, 1748, 1754, วรรค 2 (ยกสาระสำคัญของกฎหมาย)

1. สิทธิตามสัญญาต่างตอบแทนกันเป็นพิเศษยิ่งกว่าสัญญาเช่าธรรมดาเป็นมรดกที่ตกทอดได้เพราะเจ้าพระยา มีสิทธินั้นอยู่แล้วในเวลาตาย (ม.1600) กรณีไม่ใช่สิทธิตามสัญญาเช่าธรรมดาซึ่งจะระงับไปเมื่อเจ้ามรดกผู้เช่าตาย เจ้าพระยาจึงทำพินัยกรรมยกให้ปิงได้

2. วัง ยม และน่านเป็นทายาทผู้รับพินัยกรรมทุกคน ในกรณีของน่านแม้ว่าน่านจะประกาศสละมรดก คำประกาศก็ไม่มีผลเป็นการสละมรดกที่ชอบ เพราะไม่ได้ทำเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความหรือไม่ได้ทำเป็น หนังสือมอบไว้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ (ม.1612) น่านจึงยังเป็นทายาทที่มีสิทธิในมรดกอยู่เช่นเดิม

3. การครอบครองทรัพย์สินมรดกของน่านใน 3 ปีแรก ถือได้ว่าเป็นการครอบครองแทนทายาททั้งหมด เพราะ น่านรับจะดูแลรักษามรดกให้ ในช่วงนี้น่านจะยกอายุความมรดกตาม ม.1754 วรรคสอง มาใช้ยื่นทายาทอื่นไม่ได้ (ม.1748 ประกอบ ม.1381) แต่นับแต่เวลาที่ทายาททั้งสามไปทวงมรดกจากน่านแล้วน่านไม่ยอมคืนมรดกให้ ถือว่า น่านได้แสดงเจตนาเปลี่ยนการครอบครองไม่ประสงค์จะครอบครองแทนทายาทอื่นต่อไปอีกเลย (ม.1381) อายุความ มรดกจึงเริ่มนับตั้งแต่วันนั้นไป เมื่อปรากฏว่าทายาททั้งสามไม่ได้ฟ้องร้องเสียแต่กลับปล่อยให้เวลาล่วงเลยไปเกินกว่า 1 ปีแล้ว คดีของทายาททั้งสามจึงขาดอายุความมรดกตาม ม.1754 วรรคสอง

แบบประเมินผลตนเองหลังเรียน ครั้งที่ 2

วัตถุประสงค์ เพื่อประเมินความรู้เดิมของนักศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง มรดก การแบ่งมรดกระหว่างทายาท การเสียสิทธิในมรดก และพินัยกรรม

คำแนะนำ ขอให้อ่านคำถามต่อไปนี้ที่ละเอียดแล้วเขียนเครื่องหมาย 3 ที่หน้าคำตอบที่นักศึกษาเห็นว่าถูกต้อง ในกระดาษคำตอบ นักศึกษามีเวลาทำแบบประเมินผลนี้ 15 นาที

1. ลุงป่า น้ำอา เป็นทายาทโดยธรรมลำดับใดของเจ้ามรดก
 - ก. ลำดับที่ 3
 - ข. ลำดับที่ 4
 - ค. ลำดับที่ 5
 - ง. ลำดับที่ 6
 - จ. ลำดับที่ 7

2. กรณีใดต่อไปนี้ ถือว่าเป็นกองมรดกของผู้ตายที่จะตกทอดแก่ทายาท
 - ก. สิทธิรับเงินบำเหน็จบำนาญตกทอดตามพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญ
 - ข. สิทธิเรียกร้องค่าชดเชยตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน
 - ค. สิทธิขอประทานบัตรทำเหมืองแร่
 - ง. สิทธิรับเงินสงเคราะห์ตกทอดของผู้ตายตามข้อบังคับของการรถไฟแห่งประเทศไทย
 - จ. สิทธิการเข้าบ้านพักอาศัย

3. บุคคลใดที่มีสิทธิรับมรดกร่วมกับผู้สืบสันดานชั้นบุตรของเจ้ามรดกโดยให้ได้รับส่วนแบ่งเสมือนหนึ่งเป็นทายาทชั้นบุตร
 - ก. คู่สมรสของเจ้ามรดก
 - ข. พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันของเจ้ามรดก
 - ค. พี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาของเจ้ามรดก
 - ง. ปู่ย่าตายายของเจ้ามรดก
 - จ. ลุง ป่า น้ำ อาของเจ้ามรดก

4. เจ้ามรดกมีบุตร บุตรของบุตร พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันและปู่ ดังนี้ ใครบ้างมีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดก
 - ก. บุตร และบุตรของบุตร
 - ข. บุตร และพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน
 - ค. บุตร บุตรของบุตร และพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน
 - ง. บุตร บุตรของบุตร และปู่
 - จ. บุตร

5. ผู้ที่ผู้สืบสันดานของเขาจะเข้ารับมรดกแทนที่ได้คือ ผู้ใด

- ก. บิดามารดา
- ข. ลุง
- ค. ปู่
- ง. ยาย
- จ. ทวด

6. เหตุใดที่ไม่ทำให้ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดก

- ก. ปลอมพินัยกรรม
- ข. ทำลายทรัพย์สินมรดก
- ค. ทำลายพินัยกรรม
- ง. ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าพยายามฆ่าเจ้ามรดก
- จ. ช่มชู้ให้เจ้ามรดกเพิกถอนพินัยกรรมซึ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินมรดก

7. บุคคลใดต่อไปนี้อาจเป็นผู้รับทรัพย์สินตามพินัยกรรมได้

- ก. บิดามารดาของพยานในพินัยกรรม
- ข. คู่สมรสของผู้เขียนพินัยกรรม
- ค. บุตรของพยานในพินัยกรรม
- ง. นิติบุคคล
- จ. บุคคลผู้ไม่ใช่ญาติของเจ้ามรดก

8. พินัยกรรมที่บุคคลอายุ 14 ปี ทำขึ้นมีผลประการใด

- ก. เป็นโมฆะ
- ข. เป็นโมฆียะ
- ค. สมบูรณ์
- ง. ไม่สมบูรณ์
- จ. ไม่บริบูรณ์

9. บุคคลใดเป็นผู้จัดการมรดกได้

- ก. บุตรอายุ 18 ปี ซึ่งสมรสแล้วของเจ้ามรดก
- ข. ผู้รับพินัยกรรมซึ่งศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด
- ค. บุคคลวิกลจริต
- ง. ผู้ไร้ความสามารถ
- จ. ผู้เสมือนไร้ความสามารถ

10. ผู้รับพินัยกรรมต้องฟ้องเรียกทรัพย์สินมรดกตามสิทธิของตนภายในกำหนดอายุความเท่าใด

ก. 1 ปี นับแต่เจ้ามรดกตายหรือรู้หรือควรรู้ถึงความตายของเจ้ามรดก

ข. 1 ปี นับแต่เมื่อรู้หรือควรรู้ถึงสิทธิของตนตามพินัยกรรม

ค. 3 ปี นับแต่เจ้ามรดกตาย

ง. 3 ปี นับแต่เมื่อรู้หรือควรรู้ถึงความตายของเจ้ามรดก

จ. 10 ปี นับแต่เมื่อรู้หรือควรรู้ถึงสิทธิของตนตามพินัยกรรม

เฉลยแบบประเมินผลตนเอง ครั้งที่ 2

เฉลยแบบประเมินผลตนเองก่อนเรียน	เฉลยแบบประเมินผลตนเองหลังเรียน
1. ค.	1. ง
2. จ	2. ข
3. ก	3. ก
4. ค	4. จ
5. จ	5. ข
6. ก	6. ข
7. ค	7. ข
8. ค	8. ก
9. จ	9. ก
10. ค	10. ข